

Vice as Ecocide

[Viciul ca Ecocid]

Radu-Dan SIMION¹

¹ Ph.D of Philosophy, Faculty of History and Philosophy, Babeş-Bolyai University, Cluj-Napoca, Romania. E-mail:

radusimiondan@yahoo.com.

Abstract: *In this article I would like to highlight the topic of environmental vices which have a tendency to manifest in relation with the natural world, trying to bring to surface, to describe and to place them in the bigger landscape of alienation towards natural environment. The subject of vices is just a small component in the image of discouraging behaviour shown in relation to non-human persons and ecosystems as a whole. My will is to stage the fundamental features of human uprooting from the natural world and to have a significant contribution in identifying with accuracy the dysfunctional resorts of human character, with the goal of healing this moral pathology. Needless to say, I would try to establish the main reasons which led to this rupture between human and the living world, and to describe the features of the character vices which endanger the consistency of connections inside the biosphere. As a conclusion, I will summarize the above-mentioned topics, with a strong emphasis on a better understanding of the relationship between the individuals and the natural environment.*

Keywords: *Vice; ecocide; ecology; character; environmental ethics; sustainability.*

How to cite: Simion, R.-D. (2020). Vice as Ecocide [Viciul ca Ecocid]. *Journal for Social Media Inquiry*, 2(1), 115 -128
<https://doi.org/10.18662/jsmi/2.1/10>

Introducere

Tema viciului în raport cu mediul natural este una relativ nouă pentru corpusul discursiv al filosofiei morale. Acest lucru se datorează, pe de o parte, istoriei recente a eticii virtuților în relație cu mediul și pe de altă parte, deturnării discursului despre caracterul moral al individului înspre o abordare simplistă, în care criza ecologică e văzută ca rezultat al ineficienței potriviri a comportamentului uman cu politicile și legile care asigură sustenabilitate naturală și dezvoltarea durabilă a mediului. Viciul devine astfel o inadecvare între principiile reglatoare ale caracterului uman și principiile de bază ale funcționării raporturilor de schimburi, de complementaritate și de asociere ale lumii naturale. Politicile de mediu se străduiesc să potrivească așteptările mediului antropic cu pretențiile sustenabile legate de lumea resurselor astfel încât cele din urmă să nu fie vitregite de conținut, iar fluiditatea aspirațiilor progresului uman societății tehnologice să nu fie sacadată.

Aparent, viciul ecologic ca viciul uman se întrevede ca inadecvare între așteptările noastre de la natură și capacitatea mediului înconjurător de a-și asigura continuitatea (văzută ca stabilitate și diversitate recunoscută). Aș menționa însă, din capul locului, faptul că sondarea specificității viciilor legate de relația cu mediul nu trebuie să aducă după sine o ignorare a cauzelor principale legate de degradarea accelerată a acestuia, nici a încercărilor de a stopa propagarea dezinteresului. Dimpotrivă, politicile de mediu au un rol vital în asigurarea unui climat legal în limitele căruia acțiunile umane pot fi încadrate, iar măsurilor de combatere a continuei distrugerii a mediului înconjurător trebuie să le fie întărite puterea și credibilitatea prin instituții publice competente.

Acum, înțelegând că viciul reprezintă mai mult decât ignorarea sau incapacitatea de a pune în practică politici de mediu inițiate de factorii politici comunitari, putem avansa în descoperirea trăsăturilor acestuia, preluând totodată din cele menționate anterior o trăsătură cardinală a slăbiciunii de caracter, anume aceea că poate lua forma unei practici sociale, nu doar a unui comportament personal inadecvat, izolat și difuz.

1. Viciul ca prejudiciu adus mediului natural

În termeni comuni, viciul ia forma unei trăsături de caracter care, prin natura sa, se prezintă ca aberantă, contraproductivă, vătămătoare și desfigurantă, un comportament care intensifică dezvrăjirea lumii de înțelesurile ei cele mai evidente. Viciul poartă marca exhibiționismului dorințelor libidinale, instinctuale și egoiste, livrându-se sub forma unor

practici individuale ori sociale, trivializând și corupând dinamica interacțiunilor din mediu. Viciul reprezintă, în același timp, o interogație scrupuloasă a individului, care se pune pe sine în pericolul de a-și pierde reprezentarea unei imagini coerente despre propria persoană, în virtutea unui câștig insinuos și perfid. Prin viciu, mișelismul subjugă virtutea, iar sentimentele, emoțiile și gândurile agentului se pun în slujba nedreptății, a prestigiului poziției dominante, a disprețului față de fragilitatea valorilor vieții și a atributelor acesteia. Viciul inspiră o instabilitate instrumental-Operațională a voinței individuale îndreptată înspre exterior, ceea ce denotă caracterul său patologic livrat atât asupra destinului individual, supunându-l inconsistenței, oscilației și compromiterii, dar și asupra destinului comun, aruncat în logica supunerii la discreție.

Observațiile privitoare la determinarea caracteristicilor viciului pornesc, în fapt, de la cele mai generale observații cu privitoare la starea de bine, de fericire, de echilibru, viciul fiind o deturnare a traseelor acționale ale virtuților de caracter. Astfel, viciul reprezintă o “înfundătură” în înțelesurile și traiectoriile practice ale elementelor specifice tăriei de caracter, și ar putea fi, cel puțin la nivel bazal, explicate în acest mod. Viciul este atât ceea ce îi lipsește binelui pentru a fi bine autentic, dar și un rău înfăptuit cu bună știință, în absența oricărei interogări cu privire la binele posibil. Mai precis, viciul nu reprezintă doar absența răului, ci și ignorarea, necunoașterea, ori lipsa de cercetare a unui bine mai înalt, îndreptat înspre *eudaimonia* (Aristotel, 1998).

Viciul provine atât dintr-o confuzie axiologică, dar și dintr-o răsturnare a unui ordin în virtutea unei pulsioni mai puternice. Caracterul uman se dezvoltă în dialectica laborioasă dintre cultură și natură. Chiar dacă modelarea caracterului se petrece în interiorul nostru, ca rezultat al interpretării, interogării și potrivirii realității exterioare cu cea cognitiv-afectivă, contextul dezvoltării acestuia rămâne relațional. În pofida faptului că elementele mediului natural nu sunt suficiente pentru a conduce la apariția elementelor de caracter care dau unicitate fiecărui individ, ele sunt necesare pentru experimentarea, redimensionarea și consolidarea acestora (Holmes Rolston III, 2015).

În acest sens, în cadrul sistemelor naturale ale planetei, relațiile de interdependență, intradependență și de influențare reciprocă sunt vitale pentru buna funcționare a complexelor fenomene care întrețin și susțin viața. Viciul ecologic se ivește ca fiind fisura în legea naturală, care, alimentată de impulsul voinței ruinate de lăcomie și hybris, ignoră funcționalitatea lumii naturale și o interoghează de pe poziția unui sine exterior, independent, lipsit de

răspundere și dator în a-și purta de grijă prin neglijarea purtării cu ceilalți semeni, ori cu persoanele non-umane.

Ca rezidenți ai biosferei, indivizii sunt înrădăcinați, ori împământeniți (en. *embodied*) în mediu. Chiar dacă cooperarea și competiția reprezintă mobilul supraviețuirii în lumea socială a indivizilor, amprenta culturală reclamă atât utilizare, cât și integrare. Viciul ecologic este astfel o negare a viziunii transcendente a omului asupra visibilităților vieții curente, semnificând în fapt o ignorare a chemării către înrădăcinare văzută ca bună potrivire între aspirații, nevoi și capacitatea mediului de a susține nevoile umane.

Dacă virtuțile umane pot fi văzute ca fiind achiziții pe care individul le face atunci când dezvoltă un simț al percepției despre rolul și locul său în lume, asupra poziției sale deopotrivă puternice și vulnerabile, asupra capacităților și vulnerabilităților sale, viciul reprezintă tocmai o negare a poziției privilegiate de a se interoga asupra acestora. Virtutea este excelența dobândită prin înțelegere, viciul este suprimarea forțelor rațiunii și întreruperea de la sursă a tendinței ascensionale de așezare blândă în lume. Chiar dacă o etică consistentă a mediului nu poate ignora interesele umane, ea nici nu poate rămâne atentă numai la acestea. Viciul este tocmai ignorarea respectului față de propriul sine, deoarece, în mod indisolubil, sinele este legat de mediul natural de care depinde. Cumpătat și răbdător față de traseul unei vieți bune, individul virtuos capătă discernământ prin asumarea unui destin narativ, încărcat deopotrivă de curaj dar și de vulnerabilitate și smerenie. Invers, viciul ecologic denotă suprasaturare și indiferență, cu o ignorare a împrejurului vieții individului, accentuând caracterul sufocant al autosuficienței și punând în pericol siguranța vieții în totalitatea reprezentărilor ei.

În acest sens, putem considera viciul ca fiind un mobil al ecocidului, termen propus de activistul de mediu Arthur Galston și derivat din grecesul *oikos*, însemnând “cămin sau casă,” și termenul latin *caedere*, semnificând “a ucide, a demola.”. Ecocidul poate fi înțeles astfel ca reprezentând un fenomen vătămător pentru mediul natural, prin care acesta este tratat discreționar de către factorul antropic (Wijdekop, 2016).

În timp ce calitatea relațiilor sociale este configurată prin procesul de penetrare socială, ramificată în dimensiune (tabloul subiectelor pe care indivizii le pot dezbate) și profunzime (nivelul la care sunt conduse discuțiile), viciul ecologic ca viciu al disfuncțiilor relaționale dintre indivizi și mediul natural semnifică opusul: înstrăinarea în sine ca semn al desconsiderării celorlalți și abordarea problemelor vieții pe orizontală, vizând strict utilitatea lor marginală și scopul lor instrumental.

Concluzionând la cele menționate anterior, aș puncta cele mai relevante caracteristici ale viciului ca acțiune vătămătoare ecologic: este specific acțiunilor egoiste individuale (accentuând interesul personal și neglijând spectrul de entități și areale în mod potențial afectate de comportamentul individual), are un impact negativ atât la nivelul agentului moral, cât și la nivelul comunității din care face parte (iar rezultatul acțiunii se poate întoarce în efect de boomerang asupra propriei persoane), subminând forța rațiunii, opacizând spectrul nuanțat al moralității și animând grupurile de interese egoiste către acțiuni de îngâmfare și emfază vulgarizată. Specific tuturor celor trei caracteristici este că acestea implică existența unui anumit prejudiciu, a unui rău care are impact fie asupra agentului moral, fie asupra comunității din care face parte ori asupra ambelor, în același timp. În următoarea secțiune a lucrării îmi propun să ilustrez viciile ecologice care prejudiciază și afectează calitatea și stabilitatea relațiilor din mediul înconjurător.

1.1. *Lăcomia*

În relație cu mediul natural, lăcomia reprezintă impulsul atavic de opresiune prin posesiune, activitate întreprinsă fără chestionarea prealabilă a nevoilor, și a impactului pe care acestea îl au asupra resurselor utilizate în satisfacerea nevoilor. Individul lacom este agentul moral insular, care sacrifică pentru interesul personal ceea ce nu poate sacrifica în detrimentul unei bune relații de coexistență cu natura. Impulsionat de dorința de a rămâne creditabil social, individul se discreditează în relația sa cu biodiversitatea, devenind falimentarul moral pentru care știința bunei locuri este înlocuită de imperativul aspirării cu orice preț. Sterilizând pofta de viață și vitalismul ca impuls înspre a prezerva lumea din care face parte, individul lacom își hrănește setea de putere, devenind *necrofilul ecologic* care iubește tot ceea ce extrage, smulge și culege- în definitiv, retezând de la sursă entități naturale pentru a se proclama, ca un tiran solitar ca stare și artificial ca recunoaștere.

De cele mai multe ori, preaplinul conduce la exces mai degrabă decât la sațietate. Lăcomia în relație cu natura reprezintă lipsa de asumare a unui parcurs eliberator prin care individul își poate desăvârși potențialul pentru a parcurge, în schimb, o cale ce diminuează sensibilitatea, afectivitatea și înțelegerea mecanicii vieții. În numele imaginii auto-create, conturată de laudă și măgulire, individul lacom reacționează instinctiv, animat de impulsul dezmățului ca stare de satisfacție. Lăcomia ca viciu de caracter sare în ochi, și asemenea tuturor trăsăturilor de caracter care strălucesc strident și țipător, ea este trivială, vulgară.

Asupra stabilității mediului natural, lăcomia capătă un caracter negativ din cel puțin două motive distincte: (1) fiindcă atunci când profitul este plasat în ierarhia importanței deasupra altor interese personale și comunitare legitime, lăcomia îi împinge pe indivizi să forțeze și să încalce legislația care apără integritatea și stabilitatea mediului ambiant, în numele deținerii de capital social și financiar și (2) fiindcă aceasta conduce la epuizarea resurselor naturale datorită ispitei supra-consumului nejustificat, producând daune și conducând la efecte ireversibile asupra habitatelor populate de animale și de alte entități naturale. Similar cu teoria ferestrelor sparte—care susține că un comportament anti-social nesancționat încurajează alte comportamente sociale indezirabile (Albu, 2017)—lăcomia are tendința de a gândi lumea în scheme rigide, discreditând rolul și importanța arealelor naturale și a speciilor care le compun, minimizând interesul pentru conservare și transformând auto-interogația asupra sinelui într-un discurs de autogratulare limitat la supunerea față de cele mai primare revendicări ale propriului corp.

Lăcomiei îi este proprie ideea că în numele progresului, individul poate dispune în mod fundamental de lumea naturală și că este dator să o facă, fără a fi chestionat în privința modului în care alege să acționeze, și asupra repercusiunilor izbândeii sale atât asupra timpului prezent, dar și la nivel inter-generațional. Lumea naturală devine astfel comodificată, o colecție de bunuri aflate la discreția agenților morali care servește numai scopurilor clasei dominante.

Din entități cu însemnătate socială, culturală, estetică, recreativă și de interes științific, elementele cadrului natural devin produse, iar prețul pe care individul îl plătește pentru a beneficia de acestea este, în termeni de muncă, efort și impact, infim în raport cu tragedia pe care o produce prin îndestulare și lipsă de control voluntar a tendinței de supunere. *Ideile de dezvoltare și progres sunt asimilate în mod eronat îndestulării fără chestionarea lumii vitregite de conținuturi, unei teorii după care poți câștiga dintr-o parte fără să plătești pentru câștig în altă parte [...] teoria după care Utopia se află la o aruncătură de băț și, din moment ce scopurile ideale justifică cele mai abominabile mijloace, este privilegiul și datoria ta să-i jefuiești, să-i înșeli, să-i torturezi, să-i înrobești și să-i ucizi pe toți cei care, după opinia ta (prin definiție, infailibilă), stau în calea marșului către paradisul teluric.* (Huxley, 2018, p. 134).

Precum se întreba Henry-David Thoreau în celebra lucrare Walden, Trebuie oare cetățeanul respectabil să propovăduiască cu gravitate, prin precepte și exemplu, necesitatea ca tânărul să-și asigure un anumit număr de galoși de prisos și umbrele și camere de oaspeți pustii pentru oaspeți pustii,

înainte de a muri? [...] Când mă gândesc la binefăcătorii omenirii, pe care i-am ridicat în slăvi ca mesageri ai cerurilor, purtători ai harurilor divine către oameni, nu văd în mintea mea nicio suită la călcâiele lor, nicio încărcătură de mobilă la modă. [...] Dar, vai, oamenii au devenit uneltele uneltelor lor. (Thoreau, 2015, pp. 43-44).

Pentru individul lacom oamenii, natura și elementele care îl înconjoară pot fi în mod potențial tranzacționate și vândute, obiectualizate, utilizabile, ele funcționând asemenea unor ustensile cu valoare de piață. Valoarea spirituală, intrinsecă, științifică ori recreațională a naturii pălește în fața valorii instrumentale, iar posesorul celui mai mare volum de bunuri este, în logica supunerii, învingătorul cursei spre succes, conducând către o imagine distructivă asupra raportării la mediul înconjurător.

Individul se izolează de ceilalți și se înstrăinează de natură, devenind victima unei mentalități limitate, încrâncenate, dezechilibrate și dominate de haos, patologia sa fiind una caracterizată prin disperare, cinism, frustrare și rigiditate, comunicare inconsecventă cu ceilalți și un sentiment al nesiguranței dat de lipsa unei viziuni coerente și structurate asupra bunăstării și satisfacției ca elemente cu puternică valoare personală și comunitară.

1.2. Indiferența

Indiferența, delăsarea ori apatia (cuvânt provenind din grecesul *apatheia*, semnificând o stare caracterizată prin lipsa de interes sau emoție) constituie un viciu ecologic care se manifestă printr-un dezinteres față de starea de bine personală, ori a celorlalți sau a naturii. Fiind asemănată cu egoismul și pasivitatea, indiferența față de mediu promovează îndepărtarea față de orice tip de angajament pe care l-am putea avea în mod indirect (înlocuirea deplasării cu masina prin cumpărarea unei biciclete) ori direct (alegând să admirăm și să ne bucurăm de frumusețea unei flori fără a o rupe), fiind un viciu care se poate recunoaște printr-o stare de plictiseală, uniformizare a dorințelor și a energiilor libidinale (a poftei de viață), o uniformizare a căutărilor cu valențe morale, sedentarism și lipsă de implicare în activități de protejare, restaurare și conservare a mediului. (Simion, 2020)

Ca specificitate, indiferența față de mediu se poate manifesta în cel puțin două moduri. În primul rând, ea se poate lua forma unei lipse a unor atribute afective și acționale specifice grijii și preocupării (de tipul *observ dar nu intervin*). Din această perspectivă, indiferența poate reprezenta fie rezultatul unei analize a situației care pentru subiectul moral este neimportantă, fie este neutră din punct de vedere moral și normativ (este nici importantă, nici neimportantă). Altfel, indiferența poate fi rezultatul unei analize comparative

de tipul utilitarismului simplu, în care subiectul valorizează alte elemente în dauna mediului natural, ori ca rezultat al incapacității de recunoaștere, atribuire și prioritizare a valorilor (agentul moral fiind indiferent față de supraviețuirea ori dispariția vieții sălbatice deoarece este incapabil, ori nu dorește în mod voluntar să sondeze mai amănunțit probleme de viață, inclusiv cele legate de conservarea biodiversității).

De asemenea, indiferența poate lua forma unei manifestări fade și inconsistente a unor atribute afective care însoțesc preocuparea pentru starea de bine a mediului înconjurător de genul *observ, alege când să intervin însă o fac într-un registru al lipsei de disponibilitate afectivă deplină*. În acest sens, indiferența față de natură poate fi *dinamică* în momentul în care comportă un rol instrumental în vederea atingerii unui scop personal, ori în consolidarea unor valori personale ori de grup care sunt prioritare în raport cu situația căreia subiectul afișează starea de indiferență.

Ea poate fi realizată fie în mod conștient, subiectul urmărind un scop mai înalt (spre exemplu, să devină bogat), ori în mod inconștient, ca urmare a unor metafore sociale pe care le urmează toți indivizii comunității fără să le chestioneze (“acționez astfel fiindcă și ceilalți fac la fel/așa se face”), ori ca urmare a unor calcule care îl avantajează pe individ ori grupul din care face parte (cooperarea prin indiferență aducând mai multe beneficii nete comunității decât implicarea conștientă în activități voluntare de preservare a mediului și de modificare a unor comportamente potențial dăunătoare mediului), ori pentru a contribui la un model social de cooperare care aduce stabilitate și beneficii comunității antropice, opresând și dominând astfel comunitatea biotică și abiotică. (Simion, 2020)

De asemenea, indiferența față de natură poate fi *relațional-afectivă* atunci când ea este dependentă de natura obiectului supus indiferenței. (Cafaro, 2015) În acest caz, indiferența se poate manifesta ca urmare a faptului că obiectul la care se raportează individul și cu care se află în relație deține anumite trăsături intrinseci inferioare ca relevanță morală (spre exemplu o plantă cu importanță botanică pe care un subiect o rupe fără mustrări de conștiință fiindcă ea reprezintă, din perspectiva acestuia, numai un “mecanism” lipsit de relevanță morală, fiind un obiect estetic de care individul poate dispune oricând pentru a-și satisface nevoia de frumos) ori extrinseci inferioare (de exemplu: dispariția unui areal sălbatic este indiferentă comunității antropice atâta timp cât profitul financiar primează în fața conservării biodiversității din regiunea naturală vătămată).

În general, viciul indiferenței apare ca rezultat al perimării interesului mai profund pentru grija față de lumea de care suntem dependenți, pentru a

ne afirma ca entități independente. Tehnologizarea activităților umane a adus după sine o pierdere a interesului pentru cunoașterea proceselor funcționale ale biodiversității și a capacității acesteia de a susține creșterea cererii de bunuri care reclamă procesarea resurselor din mediul înconjurător. Odată cu mecanizarea și tehnologizarea proceselor de producție, lumea naturală trece din mâinile omului pe banda de sortare industrializată, iar individul pierde contactul direct cu natura. Deoarece bunurile procesate sunt ambalate și comercializate în marile lanțuri de retail, procesele de extracție și procesare “scapă” indivizilor, compartimentând resursele naturale în ambajale împachetate pentru consum, servind numai acestui scop. Consumul competitiv distruge, în cele din urmă, valoarea mediului înconjurător, pustiindu-l de cele mai elementare sensuri: adăpost pentru persoane non-umane, elemente-cheie pentru echilibrul biodiversității, protecție împotriva dezastrelor naturale, zestre estetică și cultural-simbolică pentru generațiile viitoare. *Așa cum afirma John Kenneth Galbraith, Dacă continuăm să credem că scopurile sistemului industrial- expansiunea producției, creșterea consumului care o însoțește, avansul tehnologic, imaginile publice care îl susțin- sunt coordonate cu viața, atunci viețile noastre ale tuturor vor fi în serviciul acestor scopuri. [...] Dacă, pe de altă parte, sistemul industrial este doar o parte a vieții, și una care devine tot mai mică, atunci avem mult mai puține cauze de îngrijorare. Țelurile estetice vor ocupa un loc mai important; cei care le servesc nu vor fi supuși scopurilor sistemului industrial [...]. Oamenii nu vor fi prinși în capcana de a crede că nu există nimic important în viață în afară de scopurile sistemului industrial, în afară de producția de bunuri și venit prin metode tehnice tot mai avansate.* (Reimer, 2019, p. 72).

Putem slăbi din puterea viciului indiferenței prin promovarea unor modele educaționale care mizează pe contactul direct cu lumea naturală, accentuând importanța implicării agenților morali în activități care susțin cultivarea, îngrijirea și procesarea resurselor astfel încât să fie evitate risipa și supra-consumul. De asemenea, un rol vital îl are educația pentru responsabilitate civică, capabilă în a dizolva flagelul indiferenței prin creșterea gradului de conștientizare asupra legăturilor și apropierii dintre om și mediul natural, cu accent pe promovarea compasiunii și grijii în virtutea respectului pentru noi înșine, în calitate de ființe capabile de auto-legislare morală. Accesul la informații legate de calitatea mediului înconjurător trebuie să fie transparent și accesibil publicului larg, la fel și posibilitatea ca societatea civilă să se implice activ în elaborarea unor politici comunitare legate de prezervarea și restaurarea mediului înconjurător, în acord cu echilibrul dintre

nevoile umane ce nu pot fi ignorate și capacitatea mediului de a susține în mod sustenabil aceste nevoi.

Încurajarea indivizilor înspre a deveni autonomi din punct de vedere al satisfacerii nevoilor de bază (hrană, adăpost, joc și joacă, nevoia de pace, de sens) reprezintă, de asemenea, un element component important al apropierii de virtuțile fermității și consecvenței. Pentru a schimba aspectul deteriorat al mediului, precum și pentru a trasa o hartă a speranței și încrederii pentru un viitor mai curat, indivizii trebuie să devină factori de schimbare. Natura este indispensabilă vieții umane, chiar dacă indiferența o plasează la liziera intereselor noastre. În virtutea acestui adevăr, invidizii ar trebui să se educe, să acționeze și să trăiască corespunzător necesităților pe care le au, chestionându-le și punându-le în acord cu capacitatea mediului înconjurător de a face față cererilor factorului antropic.

Virtuțile mulțumirii și simplității, specifice individului care își cunoaște rolul și locul în lume, acționând nepărtinitor și încurajând moderația, îl pot transforma pe individ în partener alături de entitățile naturale, un parteneriat avantajos pentru ambele tabere. Pentru cea umană, fiindcă învață de la natură valoarea echilibrului, a auto-mobilizării active și a inițiativei, combătând nepăsarea și distrugerea (specific unei culturi a cruzimii), iar pentru lumea naturală fiindcă nu îi sunt perturbate în mod ireversibil procesele de funcționare.

1.3. Aroganța

Aroganța față de mediul natural ar putea fi definită ca fiind o supraevaluare a propriei ființe și o subevaluare a celorlalți, o atitudine de mândrie disprețuitoare față de orice nu intră în sfera de interes a subiectului moral. În relație cu lumea naturală, aroganța poate fi identificată prin termenul de antropocentrism, viziune care accentuează superioritatea speciei umane asupra celorlalte entități vii, ceea ce i-ar conferi omului posibilitatea de a supune sălbaticul și gregarul spirit al naturii într-o notă a disprețului și violenței gratuite.

Aroganța tine să creeze o scindare între indivizi în lupta lor pentru putere și supunerea celui alt, iar în relație cu natura ea dă naștere unei atitudini de distanțare, obiectualizare și dezrădăcinare, individual căzând pradă dezorientării metafizice și hybris-ului.

Una din cauzele acestei aroganțe poate fi cultura (i)morală în care plăcerile și interesele imediate iau locul interdicției și precauției, o cultură a ignoranței și deculpabilizării distracțiilor costisitoare care împlinesc savurarea libertății de acțiune. Virtutea cumpătării și cea a smereniei trec în registrul

virtuților limitative, care blochează accesul individului la desfășurarea liberă a repertoriului nevoilor sale, printr-un proces de evaluare nedisciplinată a acestora, în virtutea unei etici senzualiste, vătămătoare și euforice pentru cei care asistă la acest spectacol al sucombării spiritului imperativ și a constrângerilor morale (Simion, 2020).

Individul devine pradă a unui haos în care lupta pentru putere conduce la o comunicare deficitară cu propriul sine, eroziunea datoriei și a virtuților fiind reprezentată de imperativele goale de conținut ale culturii iubitoare de sine, care promovează supra-consumul, umbrește valoarea sacrificiului personal și a obligației umanitare și încurajează o permisivitate excesivă și un exhibitionism al poftelor. Viciul aroganței descalifică valoarea moderației, apropierii și altruismului, încurajând disponibilitatea artificială, fadă și de circumstanță făcută „de văzul lumii”, întreprinsă cu scopul obținerii de capital social și vizibilitate publică.

Mediul natural devine un spațiu aflat în afara intereselor noastre, o îndepărtare fizică transformată în mod absolut într-o îndepărtare metafizică și de substanță, în care elementele naturale sunt decontextualizate, rupte din peisajul lor și considerate a fi în vederea a ceva, gândirea esențială asupra Naturii (care observă și interpretează într-un orizont al fundamentului și al originii) fiind înlocuită de un tip de gândire eficace, speculativă, care se abandonează în mrejele desfătărilor hedoniste și ale absenței interdicțiilor și polemicilor conștiinței. Așa cum observă Gabriel Albu, *marea majoritate a oamenilor au intrat în fluxul vulgarității. Sunt atrași de ceea ce este strălucitor, strident, scandalos, sclipitor, orbitor, lucitor, zgomotos. Totodată, sunt atenți cu propria imagine (socială), preocupați de reinventarea ei, de a resuscita interesul admirativ al celorlalți asupra lor. Obsesia pentru elementele care rup gura târgului, care îi transformă în victima tuturor privirilor este revelatoare pentru nevoia crescândă de dezgolire, de despuiere, de expunere (trivial-comercială)*. (Albu, 2017, p. 190)

Aroganța marchează astfel sumbrul teritoriu al dezgustului și indiferenței, dizolvând morala îndreptată înspre autonomie și spirit de inițiativă într-o regie deplorabilă a dorinței de putere cu orice preț, cu o presiune îndreptată asupra propriei persoane înspre a căuta, printr-un avânt hiperpermisiv, sfidarea limitelor și ritmurilor naturale, a logicii și tandreții sublime care poate îmbrățișa estetica comuniunii dintre sine și natură. Aroganței îi este proprie o cultură egocentrică a controlului, în care individului îi „scapă” imaginea de ansamblu asupra sistemelor care contribuie la apariția, la întreținerea și la menținerea în bună stare a elementelor vii.

Rudimentară și generatoare de conformism, aroganța îndreptată împotriva naturii atrofiază spiritul creativ și înreprinzător al individului liber, consacrandu-i energia îndeplinirii unor nevoi compromițătoare, instabile, batjocoritoare și intruzive. Provenită din vanitate, autoadulare ori din preocuparea obsesivă pentru câștig și avantaje (dobândite adeseori ilicit și imoral), aroganța ostentativă vulnerabilează contextul natural pentru a avantaja atomi sociali. Aroganța ripostează prin îndrăzneală disprețuitoare, intoxică comunicarea lucidă față-către-față realizată cu sinceritate, disponibilitate și explorare reciprocă, fiind îndreptată înspre dominare, opresivitate și o infantilizare a semnificațiilor și înțelesurilor. Prinsă la mijloc în lupta pentru putere, natura devine elementul spectator al unui spectacol de varietăți fără inhibiții pe care ea îl întreține fără să consimtă, furnizând la comandă recuzita care asigură fluiditatea jocului de scenă a conștiinței confortului, sfidării, disimulării și regresului moral (Simion, 2020).

Concluzii

Peisajul comportamentelor imorale manifestate în relație cu mediul natural este vast, cuprinzând un spectru generos de atitudini și afecte invazive, incoerente, compromițătoare și respingătoare. Comun tuturor acestor reprezentări difuze ale atitudinilor față de mediu le este caracterul restrâns al conținuturilor și simbolurilor, și trăsătura de a fi vâscoase ca apanaj practic și arie de răspândire, perturbând buna funcționare a mecanicii vieții și reducându-o la semnificațiile ei cele mai gregare. Săvârșirea nesăbuită a actelor imorale, realizate cu scop de a aduce profit și imagine socială indivizilor conduce, în mod inevitabil, la o devalorizare a diversității formelor de manifestare a vieții, transformate într-o colecție de obiecte solitare, fără o însemnătate mai adâncă.

Viciul ca un comportament care încurajează prosperitatea materialist-hedonistă transformă cadența și ritmurile viului într-o goană acerbă pentru putere și monopol, deconstruind strălucirea și noblețea umană și conturând o nouă imagine a contemporaneității, una descrisă ca fiind hiperconsumistă, avidă după forme și aparențe, hiperindividualistă și egoistă, hiperconcurrentială, în care îi percepem pe ceilalți ca fiind obstacole în calea spre reușită, iar natura ca fiind “sacul fără fund” de unde ne putem înfrupta în voie.

Este evident, această acțiune vătămătoare asupra mediului înconjurător nu poate rămâne fără riposte, chiar dacă aceasta se manifestă pe o perioadă mai lungă de timp, cu consecințe devastatoare asupra stabilității ecosistemelor, și cu mari semne de întrebare privind capacitatea planetei de a susține mulțimea de revendicări antropocentrice. Este imposibil de menținut

o creștere economică nelimitată atâta timp cât resursele sunt limitate, iar rezervele multor resurse de care depinde în mod direct calitatea vieții sunt deja amenințate, dacă nu chiar pe sfârșite.

Impulsul de a păcăli, promovarea agresiunii și a impulsului hrănirii inhibițiilor vor lăsa individul uman pradă capriciilor, progresând înspre înstrăinarea de o lume de care este în mod absolut legat, o nostalgie metafizică în care duritatea, infailibilitatea și comportamentele cameleonice se vor răsfrânge asupra propriului sine, vitregindu-l de sens. Este nevoie de o educație pentru dezvoltarea și exersarea conștiinței morale ecologice, realizată în mod responsabil pe un fond rațional și pozitiv, și de politici capabile înspre a considera mediul natural ca spațiu valoros pentru însăși menținerea vieții ca sustenabilă pe o planetă unde viața și distrugerea coexistă, zi de zi. Dezvoltarea umanității depline, cu o voință bună călăuzitoare morală, cunoașterea multidisciplinară, alinierea teoriilor cu practica și a învățării cu joaca pot reduce imprevizibilitatea, turistificarea lumii, fundamentalismul și vanitatea. Natura poate rămâne în conștiința colectivă ca un teritoriu al misterului și abundenței, sau poate pica în capcana individului farseur, negustor al frumuseții și agresiv-manipulator înspre satisfacerea poftelor.

Supraviețuirea stă în capacitatea de a disloca resurse de generozitate, cooperare, devotament și apartenență. Viața cuprinde, din capul locului, imperfecțiune, derută, frică de expunere și un soi de vulnerabilitate ontologică. A avea curajul de a porni cu încredere pe calea bunătații, empatiei și implicării ar putea să aducă mai mult decât un simplu act de bravură capabil să anihileze precaritățile noastre. Eliberat de sub prizonieratul volatilității și al dezvățului desfigurant, individul poate crea, prin experiențele sale, o lume a cinstei și onoarei, capabilă în a-l desprinde de sub mrejele obedienței tăcute, punându-l față în față cu sine însuși, atunci când se află într-o pădure răcoasă sau la marginea unei ape liniștite, ca într-o oglindă care îi reflectă propria imagine.

Tentația cuceririi necunoscutului și a dobândirii libertății de acțiune sunt mari. Nu putem însă să fim utilizatori de ustensile fără a fi și constructori de posibilități. Rămâne să decidem pentru noi înșine dacă dorim să ne întoarcem acasă ca la o arenă a demonstrației de forță, sau ca la un cămin al răgazului și cumpătării eliberatoare.

Referințe

- Albu, G. (2017). *Introducere într-o pedagogie a curajului*. București: Trei.
- Aristotel. (1998). *Etica Nicomahică*. București: IRI.

- Cafaro, P. (2015). Gluttony, Arrogance, Greed, and Apathy: An Exploration of Environmental Vice. In Cafaro P. & Sandler R. (Eds.) *Environmental Virtue Ethics*. (pp. 146-147). Lanham, MD: Rowman & Littlefield.
- Huxley, A. (2018). *Maimuță și esență*. Iași: Polirom.
- Reimer, E. (2019). *Școala a murit: eseu despre moduri alternative de educație*. Cluj-Napoca: Idea Design & Print.
- Rolston, III, H. (2015). Environmental Virtue Ethics: Half the Truth but Dangerous as a Whole. In Cafaro P. & Sandler R. (Eds.) *Environmental Virtue Ethics*. (pp. 61-78). Lanham, MD: Rowman & Littlefield.
- Simion, R.D. (2020). *Eco-pedagogia morală*. Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană.
- Thoreau, H. D. (2015). *Walden, sau viața în pădure*. București: Act și Politon.
- Wijdekop, F (2016). *Against Ecocide: Legal Protection for Earth*. Retrieved from: <http://www.greattransition.org/publication/against-ecocide>, Accessed on April 4.